

La incidència
de la
ciutadania i
dels grups en
organismes
internacionals
i europeus per
la protecció
del medi
ambient

JORNADES
FORMATIVES PER A LA
DEFENSA JURIDICA
DEL MEDI AMBIENT
2025

Adriana Fabra

Contingut de la sessió

- 1. Incidència i participació pública en qüestions mediambientals**
- 2. El reconeixement del dret a la participació pública en el dret internacional**
 - El Conveni d'Aarhus
- 3. L'exercici del dret a la participació pública en l'àmbit internacional**

1 - Participació pública: qüestions prèvies

- Incidència de la ciutadania v. participació pública
- Participació pública i defensa jurídica del medi ambient
- Participació pública en el dret internacional

1 - Participació pública: què i per què?

Què s'entén per participació pública?

- Accés a la informació
- Participació pública
- Accés a la justícia

Fonaments de la participació pública

2 - El reconeixement del dret a la participació pública en el dret internacional: Índex

1. Principis. Declaració de Rio de 1992
2. Participació i tractats internacionals en matèria de medi ambient
3. Participació i protecció dels drets humans
4. Drets de participació en organismes financers i de cooperació al desenvolupament
5. Drets de participació en la jurisprudència internacional
6. Conveni sobre l'accés a la informació, la participació del públic en la presa de decisions i l'accés a la justícia en matèria de medi ambient (Conveni d'Århus) de 1998

2 - El reconeixement del dret a la participació pública en el dret internacional

1. Principi 10, Declaració de Rio de 1992

“La millor manera de tractar les qüestions ambientals és amb la participació de tota la ciutadania interessada, al nivell corresponent.

En el pla nacional, tota persona hauria de tenir **accés adequat a la informació** sobre el medi ambient de què disposin les autoritats públiques, inclosa la informació sobre els materials i les activitats que suposen perill a les seves comunitats, i també l'oportunitat de **participar en els processos de presa de decisions**.

Els Estats hauran de facilitar i fomentar la sensibilització i la participació del públic, posant la informació a disposició de tothom.

S'haurà de proporcionar **accés efectiu als procediments judicials i administratius**, d'entre els quals el rescabament de danys i els recursos pertinents.”

2 - El reconeixement del dret a la participació pública en el dret internacional

2. Participació i tractats internacionals en matèria de medi ambient

- Conveni d'Espoo sobre Avaluació d'Impacte Ambiental en Àmbit Transfronterer 1991 (Arts. 5, 6, 7)
- Conveni OSPAR 1992 (Art. 9)
- Convenció contra el Canvi Climàtic 1992 (Art. 6)
- Conveni de Minamata sobre el Mercuri 2013 (Arts. 12, 18)
- Acord BBNJ 2023 (Art. 34)

2 - El reconeixement del dret a la participació pública en el dret internacional

3. Participació i protecció dels drets humans

- Relatora especial dret a un medi ambient net, saludable i sostenible
- Principis marc sobre els drets humans i el medi ambient 2018
- Comunicacions i demandes judicials

Principio marco 7

Los Estados deben proporcionar acceso público a la información ambiental mediante la reunión y difusión de datos y proporcionar un acceso asequible, efectivo y oportuno a la información a cualquier persona que lo solicite.

**FRAMEWORK PRINCIPLES
ON HUMAN RIGHTS AND
THE ENVIRONMENT**

2018

The main human rights obligations relating to the enjoyment of a safe, clean, healthy and sustainable environment.

2 - El reconeixement del dret a la participació pública en el dret internacional

3. Participació i protecció dels drets humans

- Reconeixement **dret a un medi ambient net, saludable i sostenible**
 - Consell de Drets Humans de Nacions Unides (octubre 2021)
 - Assemblea General de Nacions Unides (juliol 2022)
 - ASEAN (octubre 2025)

Res. Consell DDHH: “Reconociendo que el ejercicio de los derechos humanos, entre ellos los derechos a **buscar, recibir y difundir información** y a **participar efectivamente** en la dirección de los asuntos gubernamentales y públicos y en la **adopción de decisiones** relativas al medio ambiente, así como el **derecho a un recurso efectivo**, es fundamental para la protección de un medio ambiente limpio, saludable y sostenible.”

2 - El reconeixement del dret a la participació pública en el dret internacional

4. Drets de participació en organismes financers i de cooperació al desenvolupament

- Banc Mundial:
Estàndards
ambientals i socials

2 - El reconeixement del dret a la participació pública en el dret internacional

5. Drets de participació en la jurisprudència internacional

➤ Tribunals internacionals:

- Cas papereres riu Uruguai (Argentina c. Uruguai, TIJ 2010)

➤ Tribunals protecció dels drets humans

➤ Corte Interamericana de Derechos Humanos

- Claude Reyes i altres c. Chile (2006)

➤ Comissió Africana de Drets Humans i dels Pobles

- Centre d'acció per als drets socials i econòmics c. Nigèria (2001)

➤ Tribunal Europeu de Drets Humans

- Guerra i altres c. Itàlia (1998); Di Sarno i altres c. Itàlia (2012)
- **Verein KlimaSeniorinnen Schweiz i altres c. Suïssa (2024)**

2 - El reconeixement del dret a la participació pública en el dret internacional

6. Conveni sobre l'accés a la informació, la participació del públic en la presa de decisions i l'accés a la justícia en matèria de medi ambient (Conveni d'Århus) de 1998

- Comissió Econòmica per Europa de les Nacions Unides
- En vigor any 2001
- 48 parts contractants (inclosa la Unió Europea)
 - Protocol de Kiev de 2003 sobre registre d'emissions i transferència de contaminants (en vigor octubre 2009)
 - Esmena de 2005 sobre participació pública en decisions sobre organismes modificats genèticament (en vigor abril 2025)

2 - El Conveni d'Århus

3 PILARS

❖ Accés a la informació

- Els Estats han de recollir i difondre, a iniciativa pròpia, informacions sobre el medi ambient (Art. 5)
- Els Estats han de facilitar la informació que el públic els sol·liciti (Art. 4)
 - No cal invocar interès particular
 - Informació en 1 mes

→ Exempcions

2 - El Conveni d'Århus

❖ Accés a la informació (cont.)

- Exempcions a la obligació de facilitar informació al públic (Art. 4)
 - a) l'autoritat no disposa de les informacions sol·licitades
 - b) la sol·licitud és clarament abusiva o massa general
 - c) la sol·licitud es refereix a documents que s'estan elaborant o concerneix a comunicacions internes de les autoritats públiques

2 - El Conveni d'Århus

Exempcions a la obligació de facilitar informació al públic (Art. 4) (cont.)

Si pot tenir efectes desfavorables sobre:

- a) el secret de les deliberacions
- b) les relacions internacionals, la defensa nacional o la seguretat pública
- c) la bona marxa de la justícia
- d) el secret comercial o industrial
- e) els drets de propietat intel·lectual
- f) el caràcter confidencial de les dades i dels expedients personals
- g) els interessos d'un tercer que hagi facilitat les informacions sol·licitades sense estar-hi obligat per la llei
- h) el medi ambient a què es refereixen les informacions, com ara els llocs de reproducció d'espècies rares.

2 - El Conveni d'Århus

❖ Participació del públic

- En procediments administratius (Art. 6)
 - sobre activitats específiques Annex I, o
 - que tinguin un “efecte important sobre el medi ambient”
- En plans, programes i polítiques (Art. 7)
- En procediments legislatius (Art. 8)

→ Influència real en el procediment

→ Consideració de les contribucions del públic

2 - El Conveni d'Århus

❖ Accés a la justícia (Art. 9)

- Via administrativa/Via judicial
- Vulneració drets d'accés a la informació/vulneració de normes relatives a la protecció del medi ambient
- Legitimació activa: "interès suficient" o "lesió d'un dret"
- Procediments ràpids; costos no prohibitius; solucions efectives

2 - El Conveni d'Århus

❖ Drets dels defensors ambientals

- Mecanisme de resposta ràpida per a la protecció dels defensors ambientals
 - Relator Especial sobre defensors ambientals
 - Qualsevol membre del públic, part del Conveni d'Århus o la Secretaria del Conveni podrà presentar una reclamació confidencial al Relator, fins i tot abans que altres mecanismes s'hagin exhaurit

2 - El Conveni d'Århus

❖ Comitè de Compliment del Conveni d'Århus (2002)

- Comunicacions de:
 - Les Parts del Conveni
 - Secretaria
 - Membres del públic sobre l'incompliment d'un Estat o de la UE
- Decisions no vinculants

3 - L'exercici del dret a la participació pública en l'àmbit internacional

❖ Accés a la informació

❖ Participació en mecanismes de decisió

- Presència d'observadors a les reunions
- Presentació de documents i intervencions en plenari
- Altres vies de participació: Banc Mundial, etc.

3 - L'exercici del dret a la participació pública en l'àmbit internacional

❖ Accés a la justícia

- Tribunals de drets humans
- Altres organismes de protecció dels drets humans
 - Relatora especial dret a un medi ambient net, saludable i sostenible: comunicacions (ONU)
 - Comitè de Drets Humans (Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics)
 - Mecanismes Conveni d'Aarhus:
 - Comitè de Compliment
 - Relator Especial sobre els defensors ambientals
- Amicus curiae

3 - L'exercici del dret a la participació pública en l'àmbit internacional

❖ La protecció dels drets dels defensors ambientals

- ❖ ONU: Declaració defensors dels drets humans
- ❖ PNUMA: Política per la protecció dels defensors ambientals
- ❖ Conveni d'Aarhus

Recursos

- Conveni d'Aarhus
- Decisió VII/9 sobre un mecanisme de ràpida resposta sobre defensors ambientals
- Relatora especial sobre el dret humà a un medi ambient net, saludable i sostenible
- Declaració de l'Assemblea general de NNUU sobre el dret humà a un medi ambient net, saludable i sostenible
- Resolució del Consell de Drets Humans de NNUU sobre el dret al medi ambient
- Principis marc sobre drets humans i medi ambient
- Declaració ASEAN sobre el dret humà a un medi ambient net, saludable i sostenible
- European Court of Human Rights Case-Law Guides, Environment (31 maig 2024)
- Fons de Defensa Ambiental, Guia sobre participació pública en medi ambient (2023)